

Ur museisamlingarna

Efterlysning

Var någonstans i Torshälla (?)
– fanns måhända – E W M
Lindells skoaffär eller sko-
makeri?

Denna skylt hittades för en
del år sedan på en vind i en
gammal fastighet på Stor-
gatan i Torshälla.

Det skulle vara av intresse
för hembygdsföreningen att
få kännedom härom.
Att döma av modellerna på
skylten torde den härröra
från början av 1900-talet.

Om någon vet, ring 35 61 34.

Mary Håkansson

*Skomakare Lindells skylt.
Foto: Bernt Pettersson*

Årg 9 Nr 1 1999

S:t Olof

Medlemsblad för hembygdssföreningen
S:t Olofs Gille i Torshälla

Mälarbaden i fokus

**Badhuset vid Mälarbaden
kring sekelskiftet**

Åldermannen har ordet

Ett gott nytt hembygdsår önskar styrelsen som just nu som bäst förbereder årsmötet. Vi kommer då att presentera ett *nytt stadgeförslag*. Det gamla gick knappast inte att följa på någon punkt! Likaså får Ni en redogörelse för den tidigare varslade omorganisationen som innebär att åldermannen avlastas större delen av nuvarande arbete som istället läggs på *de olika kommittéerna*. Obs det har varit självpåtaget! Dessa båda förslag finns tillgängliga på Kvarnen en timme före årsmötet men kan också rekvideras från ålderman tidigare om så önskas.

Och nu kommer vi till det stora problemet och här följer en

EFTERLYSNING!

Vi söker någon, man eller kvinna, som vill ta på sig åldermannskapet under några år. Avgående ålderman tar med sig c:a 75 % av arbetet dvs ansvaret för tidningen S:t Olof och sommaraktiviteterna tillsammans med några andra ur Gillet. Vem är villig att ta på sig övriga 25 %? Ge valberedningen tips omgående. (Eva Arnell-Nilsson tel 35 76 54). Om ingen vill ställa upp är risken stor för att vi inte kan fortsätta Gillets arbete i nuvarande form.

Snart är det dags att börja tänka på sommaren och programmet på Bergströmska gården. Jag tycker att vi har hittat den

linje som är möjlig för oss att följa, men vi skulle behöva fler som kan tänka sig att ta några vaktpass 14-16 under perioden 27 juni - 1 augusti. Det är svårt för oss att veta vilka av Gillets över 300 medlemmar vi vågar fråga därför ber jag de som känner sig hågade att i god tid ta kontakt med undertecknad.

En stängd hembygdsgränd väcker irritation bland turister men nu står det annonserat både på internet och i våra viktigaste turistbroschyrer att gården är öppen varje dag under sommaren och även om det inte är någon rusning så kommer det alltid några besökare, ofta intressanta människor som har mycket att dela med sig av.

Sommarens utställning kan Du vara med och bidra till. Den ska handla om tallrikar och kaffegods genom 100 år. Det är ju så populärt med denna tillbakablick just nu och tanken var väckt innan jag fick vetskap om utställningen på Ebelingmuséet! Du har kanske, som jag, några udda tallrikar i Dina gömmor som passar in i utställningen.

Här vill jag sätta punkt för mitt skrivande som ålderman och tacka Er alla som ställt upp för mig under de sju år jag har haft glädjen och förmånen att representera Gillet både utåt och inåt.

Margaretha Lindén

MÄLARBADEN

Från sommarnöje till fast boende

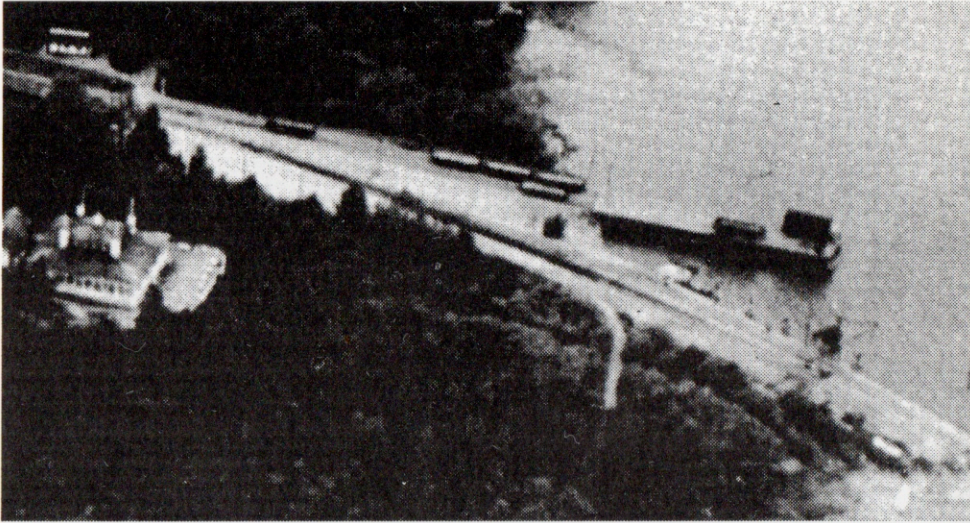
Bella Vista

I Nordisk Familjebok beskrivs MälARBADEN 1913 som en badort och villastad på en i Mälaren utskjutande skogig halvö i Tors-hälla landsförsamling, vid en från Eskilstuna norra station utgående bibana till Norra Södermanlands Järnväg. Villa-staden anlades 1899 av ett för ändamålet bildat bolag som inköpte egendomen Wäsbyholm. På den tiden var platsen bebyggd med ett 40-tal villor, ägde restaurang och badhus för varma och kalla bad. Ångbåtar anlöpte hamnen och läkare fanns under säsongen som räknades från 15 maj till 15 september.

Egendomen Wäsbyholms historia går tillbaka till drottning Kristinas dagar. 1898 inköptes egendomen Wäsbyholm av Aktiebolaget MälARBADEN med August Ståhlberg i spetsen. Köpman Oskar Swärd förvärvade gården 1944 av Aktiebolaget MälARBADEN.

Kanske kan man tala om en storhetstid för MälARBADEN under de första decennierna fram till cirka 1950. Redan vid sekelskiftet fanns en stor restaurang vid Sixten Nilssons väg. En ny restaurang anlades omkring 1920 nere vid hamnen sedan den föregående brunnit upp. Även denna restaurang skulle under 1930-talet brinna ner. Vid slutet av Sixten Nilssons väg vidtog Badhusviken och där fanns badhuset som från början hade ett torn vilket torde ha försvunnit under 1920-talet. Den berömda flygaren Einar Lundborg som var måg hos den framstående byggmästaren J M F Malmberg och som fö byggde Krusgården, tog ett berömt flygfoto över MälARBADENS hamn cirka 1930.

forst. sid 4

Flygfoto över MälARBADENS hamn c.a 1930. Tv skymtar restaurangen.

Ännu i början på 50-talet kunde man identifiera förkolnade brädstuppar från restaurangen och idag finns det vackra järnräcket kvar kring uteplatsen med utsikt över MälARBADENS hamn. Perrongen ut mot piren fanns länge kvar som en löpande låg cementmur. I samband med att piren omvandlades till badplats jämnades marken och även dessa minnesmärken försvann. Där järnvägsrälsen legat är nu en idyllisk cykel- och promenadväg från hamnen, förbi golfbanan på höger hand och bort till Wäsbyholm och A R Nilssons gamla affär som en gång var stationsbyggnaden med namnet *MälARBADEN* för järnvägen. Vid järnvägsstationen fanns en poststation som var i funktion från juli 1905 till september 1926. Frimärken stämplade MälARBADEN har åtminstone i filatelistiska kretsar ett betydande värde.

Den stora ångbåtsbryggan var uppbyggd av kraftiga pålar som under 40- och 50-talet fanns kvar i vattenbrynet. Samma fenomen med kvarstående pålar återfanns

i Badhusviken efter badhuset som försvann förmodligen i slutet på 30-talet.

Vid sekelskiftet år 2000 har MälARBADEN kvar sin bebyggelse av villor som nu övervägande är för året runt-boende. Många tomter har styckats av och bebyggelsen är på sina ställen tät. Området ingår i Eskilstuna kommun och är stadsplanerat. MälARBADEN är ett naturskönt område och den nyanlagda fungerande golfbanan har snarast förstärkt intrycket av en naturskön trakt. Området vid Wäsbyviken, särskilt det s k Skäret, har karaktären av naturreservat. Det lilla utsiktsberget som är cirka 50 meter högt erbjuder en vacker utsikt över Mälaren och området. Med stöd av minnet och fotografiskt material kan man söra över att en del av byggnationen har försvunnit eller förändrats. Den ursprungliga byggnationen vid Brävalla torde ha varit en mycket vacker byggnad liksom det pampiga storslagna Bella Vista som tyvärr förlorade sitt torn och deformerades i början på 50-talet.

De små holmarna Kreta och Rock Island har kvar den ursprungliga byggnationen. Rock Island är den äldre byggnaden närmast i nyrenässansstil. Byggnaden på Kreta är betydligt större, från cirka 1908 och har bevarat inredningen från den tiden. Kvaliteten på hela byggnaden är mycket god och renoveringen har utförts pietetsfullt. Som MälARBADENS egentliga smycke vill man gärna räkna den lilla paviljongen som ligger ytterst vackert vid inloppet till hamnen. En liten träbro förbinder holmen med den vackra tillhörande huvudbyggnaden som har sin ursprungliga stil.

MälARBADEN har naturligtvis också sin personhistoria. Låt oss börja med den poetiske romantiske *Adolf Törneros* som efterlämnat de kanske första beskrivningarna av trakten i brev från 1831. En förgrundsfigur var *August Ståhlberg*, en av Eskilstunas största industrimän och tillika kommunalpolitiker. Den kraftfulle godsägaren *Oskar Swärd* som köpte in området 1944 har på ett positivt sätt satt sin prägel på området. Tidigare har nämnts den berömda flygaren *Einar Lundborg* som var måg i byggmästaren *Malmbergs* familj men där fanns också en lika berömd ingift person med namnet *Nanna Svartz*. Hon var gift med byggmästare *Malmbergs* son *Nils* som fö sedermera blev professor i pediatrik. *Nanna Svartz* var professor i intern-medicin och gjorde flera betydelsefulla medicinska upptäckter.

Sixten Nilsson var en mycket stor industriman och konsthistoriker, professorn *Torgil Magnusson* tillhör också de berömda profilerna och vistas fö regelbundet sommartid på MälARBADEN. En framstående, mångsidigt begåvad person var kemidoktorn *Carl Sölscher*. Han tillhörde MälARBADENS historia före första världskriget.

Listan kan göras mycket lång över framstående kända personer som haft anknytning till MälARBADEN.

Området är inte bara naturskönt, man kan också göra en del intressanta geologiska iakttagelser. Sandstenar från den jotniska formationen överlagrade av en svartaktig diabas som man vanligen påträffar på de små öarna Vargholmen och Granholmen påträffas nere vid hamnen nära golfbanan. Enstaka block av diabas har påträffats ute på Skäret. Holmen med den vackra paviljongen bär spår av en mycket vacker bergkristall som dock har vittrat avsevärt.

forst. sid 6

Brävalla från sjösidan

När det gäller framtiden skulle man önska att kommunen slog vakt om de ännu orörda naturområden som finns, det s k Skäret har idag karaktären av naturreservat och även det skogsparti som finns kring utsiktsberget bör få växa och frodas så fritt som möjligt. Mälarbaden har ett ganska intressant fågelliv och det är glädjande att veta att man numera på våarna företar exkursioner för att studera fågellivet. Kanske skulle man vilja se att en hembygdsförening på sikt tog tillvara dokumentation och berättelser som har anknytning till Mälarbaden från tidiga år.

Anders Anderberg

Båtturer Eskilstuna-Torshälla

Den 27 maj 1837 meddelade Gevärsfaktoriet, att passagerare kunna få medfölja faktoriet lastpräm på dess resor till Torshälla och åter. En glädjande nyhet, då staden ännu icke hade vare sig ångbåtshamn eller sluss. Avgiften för en person, som fick medföra en kappsäck eller mindre kista, var 8 skilling.

Året därpå inrättade rådman Schotte omnibussförbindelse mellan städerna, huvudsakligen för transport av ångbåtspassagerare. Föga anade man väl, att ordet omnibuss, som här omtalas efter 100 år skulle få ett så populärt omnämmande.

Bussen av år 1838 gjorde fyra turer i veckan och avgiften härför, tur och retur, var 24 sk banco.

Ur Eskilstuna min födelsestad
Arvid Karlsson 1950

Nya stadgar

Efter flera års vedermodor har det äntligen lyckats oss att modernisera Gillets stadgar som har 40 år på nacken. Gillet var ju en direkt fortsättning på Holmbergsföreningen, en form av ekonomisk förening, vilket avspeglar sig i stadgarna. Av den anledningen var det föreskrivet att drätselkammaren skulle tillsätta en styrelseledamot.

Stadgarna ska godkännas vid två möten, varav ett årsmöte. Vi hoppas kunna samla Gillet till ett andra möte under året för att få dem godkända en sista gång.

Det nya stadgeförslaget liksom de gamla stadgarna kommer att finnas tillgängliga vid årsmötet för dem som är intresserade av att läsa och jämföra.

Den nya organisationen Förslag

I akt och mening att fördela arbetet och ansvaret på Bergströmska gården och i Gillet och förhoppningsfullt få fler medlemmar att engagera sig i den grupp man har intresse för har på förslag nämnts följande kommittéer; museikommittén, publikationskommittén, aktivitetskommittén, arkivkommittén, köskommittén och trädgårdskommittén. Grupperna ska arbeta självständigt och ha rätt att ta egna initiativ i samråd med äldermannen, men samtidigt avlasta denne en stor del av det arbete som hitintills Älderman, av fri vilja, tagit på sig. Vi hoppas att detta ska leda till att någon vågar ta på sig äldermannskapet för några år.

Årsgården

Vid årsmötet i fjol fastställdes avgiften till 100:- lika för enskild och familj.

Gårdemannen

Årsmötet 1999

Årsmöteshandlingar är tillgängliga från kl 18 då vi öppnar för årets fotoutställning. Förhandlingarna börjar kl 19. Under kvällen bjuds vi också på bildvisning, kaffe, musikunderhållning, lotteri och som sagt en fotoutställning. Medarrangör är Studieförbundet Vuxenskolan.

Kallelse till årsmöte

Dagordning vid årsmötet den
8 mars kl 19.00 i Kvarnen

1. Årsmötets öppnande
2. Parentation
3. Val av mötesordförande, sekreterare samt två justeringsmän.
4. Godkännande av dagordningen
5. Kallelse i laga ordning av årsmötet
6. Verksamhetsberättelse
7. Ekonomiska rapporter
a Huvudkassan
b Museistyrelets kassa
8. Revisorernas berättelse
9. Fråga om ansvarsfrihet
10. Val av styrelse
11. Val av revisorer
12. Medlemsavgifter för 1999
13. Nya stadgar
14. Behandling av till styrelsen inkomna skrivelser
15. Avslutning

Torshälla hembygdsförening S:t Olofs Gille

Styrelse:

Margaretha Lindén,
älderman tel 35 68 83
Erland Nilsson,
v älderman tel 35 76 54
Östen Belin
syssloman tel 35 87 03
Stig M Olsson,
gårdeman tel 35 56 67
Marianne Farving,
skrivare tel 35 64 63
Ewa Jönsson tel 35 70 37
Siv Andergrim-Almgren . tel 35 84 15

Suppleanter:

Ingrid Pettersson tel 35 65 43
Margareta Allinggård tel 35 62 55

Museikommitté:

Mary Håkansson tel 35 61 34
Doris Lindblom tel 35 72 12
Erland Nilsson tel 35 76 54
Ingrid Pettersson tel 35 65 43
Siv Andergrim-Almgren . tel 35 84 15

Redaktion S:t Olof:

Marianne Farving, Bernt Pettersson,
Margaretha Lindén

Medlemsavgift:

100:- för enskild och familj.
Postgiro: 26 81 47-6

Bergströmska gården – hembygdsgården Lilla gatan 12.

Tel: 016-35 50 76

Muséet öppet torsdagar maj-september kl 14-16. Övrig tid visning för grupper efter beställning per tel 016-35 61 34 eller 016-35 68 83.